

5. Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. Дата оновлення: 13.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п/ed20240113#Text> (дата звернення: 15.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-85>

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОМІСІЇ З ПРОВЕДЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ОЦІНКИ (АУДИТУ) ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Яромій І.В.

кандидат юридичних наук

Одним з найважливіших нововведень в Митний кодекс України [1] є обов'язкове проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Державної митної служби України (*далі – аудит ефективності діяльності Державної митної служби України*), як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Проведення такого аудиту має чітко визначені строки: 1) через один рік; та 2) через три роки з дня призначення керівника Державної митної служби України.

Для проведення аудиту утворюється Комісія з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику (далі - Комісія з проведення аудиту). Комісія з проведення аудиту є колегіальним органом, до складу якого входять три члени, які призначаються Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, що протягом останніх трьох років надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сферах структурних реформ, фінансової та технічної підтримки, запобігання та протидії корупції.

Включення до складу Комісії з проведення аудиту представника кандидатів запропонованих міжнародними та іноземними організаціями покликано забезпечити незалежність та міжнародну експертизу цієї процедури.

Повноваження Комісії з проведення аудиту є досить широкими, з огляду на що пропонуємо їх систематизувати, поділивши за групами на:

1) ті, що пов'язані із забезпеченням та отриманням доступу до інформації (члени Комісії з проведення аудиту мають право доступу до

інформації щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів ЗЕД, матеріалів справ про порушення митних правил, особових справ посадових осіб, іншої інформації та документів ДМС України (з урахуванням обмежень щодо державної таємниці [2]). Отримання інформації забезпечується через надане членам Комісії з проведення аудиту право на звернення до органів державної влади, фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації, необхідних для проведення аудиту. Окрім цього, для збирання та аналізу інформації члени Комісії з проведення аудиту можуть користуватися допомогою помічників);

2) ті, що пов'язані із можливістю проведення конфіденційних інтерв'ю з посадовими особами Державної митної служби України та її територіальних органів, працівниками інших державних органів та іншими особами, які володіють необхідною інформацією.

Що стосується обов'язків членів Комісії з проведення аудиту та їхніх помічників, то серед їх переліку слід вказати на зобов'язання забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних та інформації з обмеженим доступом, діяти незалежно, не виконуючи доручення чи вказівки будь-яких осіб. Зазначені вимоги є ключовими для об'єктивності аудиту.

За результатами своєї роботи Комісія з проведення аудиту надає висновок, що містить обґрунтовану оцінку ефективності діяльності Державної митної служби України, а також рекомендації щодо підвищення її ефективності та усунення виявлених недоліків. Критичним є положення, що висновок Комісії про неефективність діяльності Державної митної служби України та неналежне виконання обов'язків її керівником є прямою підставою для звільнення керівника Державної митної служби України. Водночас висновок вважається ухваленим, якщо за нього проголосували всі члени Комісії з проведення аудиту, що підкреслює його вагу та консенсусний характер. Висновок оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

Висновки. Впровадження обов'язкової зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Державної митної служби України, що проводиться спеціально створеною Комісією за участі представників міжнародних організацій гарантує незалежність, об'єктивність та професійну експертизу в оцінці ефективності роботи керівника та служби в цілому.

Комісія з проведення аудиту наділена достатньо широкими повноваженнями щодо доступу до інформації (включаючи конфіденційні дані та можливість інтерв'ю), що дозволяє їй проводити всебічний та глибокий аналіз. Водночас, обов'язки членів Комісії з проведення аудиту діяти незалежно та нерозголошувати інформацію з обмеженим доступом забезпечують об'єктивність та неупередженість аудиту.

Таким чином, слід зазначити, що хоча митне законодавство передбачає проведення зовнішнього аудиту, для забезпечення максимальної об'єктивності та уніфікації підходів вбачається за необхідне розробити та офіційно затвердити чіткі, вимірювані та публічні критерії ефективності діяльності Державної митної служби України або ж методологію такого оцінювання. Визначення вимірюваних та єдиних критеріїв мають охоплювати фінансові показники, показники боротьби з контрабандою та корупцією, рівень задоволеності суб'єктів ЗЕД, швидкість митного оформлення та інші релевантні індикатори, що дозволить Комісії з проведення оцінки більш системно та аргументовано формувати свої висновки, мінімізуючи суб'єктивні трактування.

Водночас з метою подальшого підвищення довіри та прозорості діяльності Комісії з проведення аудиту, доцільно розглянути можливість запровадження механізмів громадського моніторингу її роботи. Запропонований механізм може включати присутність представників громадських антикорупційних організацій на окремих етапах роботи Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (без доступу до конфіденційної інформації), публікацію графіків засідань та загальних звітів про хід аудиту (без розголошення таємної інформації). Такий крок підсилить легітимність висновків Комісії з проведення аудиту та зменшить потенційні ризики впливу.

Література:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20241230>
2. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>